

Suomen Akatemian kielilautakunnan tiedonantoja

Kielitoimisto oli ehdottanut Helsingin kaupunginhallitukselle, että TAXI-kilvet korjattaisiin niin, että niissä esiintyisi suomen kielessä suositeltava kirjoitustapa *taksi*. Kaupunginhallitus hylkäsi ehdotuksen.

Toimistonhoitaja on ollut mukana ratkaisemassa kilpailua, jonka yleisradio 22. 4. 56 julisti mm. sanojen *hobby* ja *rally* suomalaistamiseksi. Palokitut ehdotukset olivat *harraste* ja *ralli*.

Auran Panimolle, joka oli kysynyt vastinetta englannin *juice* ja saksan *Must* termille, lautakunta suositteli sanaa *mahla* (vrt. viron *mahl* 'tuoremehu').

Oli tiedusteltu vastinetta termeille *dental nurse*, *Klinikdame*, *tandsköterska*, jotka merkitsevät hammaslääkärin vastaanottoapulaista. Suositeltiin kouluttamattoman harjoittelijan nimeksi termiä *hampaanhoitoapulainen* ja koulutetun *hampaanhoitaja*.

Kielilautakunta piti ilmausta *soittaa levystä*, *nauhasta* parempana kuin ilmausta *soittaa levyllä*, *nauhalta*.

Otettiin uudelleen harkittavaksi kysymys vierasperäisten adjektiivien rinnakkaisista *llinen* ja *inen*-asuista (*kosmillinen* — *kosminen*), joka oli SKS:n kielivaliokunnassa esillä 30. 9. 46 ja on yhä ajankohtainen. Katsottiin edelleen voitavan yhtyä silloisen alustuksen ponteen (»*inen*-loppuiset asut ovat lyhyytensä puolesta suositeltavampia kuin *llinen*-loppuiset. Sen vuoksi niitä voi suosia tapauksissa,

joissa tottumus ei ole ehtinyt juurruttaa pitempää asua kovin lujasti kielitajuntaan. Laajempaakaan lyhemmän asun esiintymistä ei ole vastustettava.» Vir. 1946 s. 492—.) Tähdennettiin erityisesti, että pitemmän tai lyhyemmän asun käyttö on useimmissa tapauksissa valinnanvaraista ja että pitemmät asut eivät yleensä ole vanhentuneita.

Tiedustelun johdosta lautakunta ilmoitti, että *asuste* sen mielestä merkitsi ihmisen asuun kuuluvaa esinettä: hattua, takkia, housuja, paitaa, sukkaa, kenkää, kävelykeppiä, käsilaukua yms. Vaatekerta ei siis ole asuste, mutta kukin sen vaatekappale on.

Monitahokkaan sivun nimityksestä suositeltiin asua *tahko* (pro *taho*).

Puollettiin asua *amalgami* pro *amalgama*.

KHT-tilintarkastajan uudeksi nimitykseksi ehdotettiin termiä *päteväity tilintarkastaja*.

Toimistonhoitaja esitti seuraavan alustuksen:

»Suomen Arkkitehtiiliiton Standardisoimislaitos on julkaissut rakennustietokortin 800. 1 nimeltä *Oikea* — vasenkäsite rakennusalalla. Se sisältää selventävien kuvien ohella mm. seuraavan tekstin (kursivoinnit minun, samoin hakaslisäykset):

'1. Oven aukeamissuuntaa määrätessä katsotaan ovi siltä puolelta, johon se aukeaa. Jos ovi tällöin au-

keaa oikealle se on *oikeaovi*, jos se aukeaa vasemmalle, niin se on *vasenovi*. Mikäli saranat eivät ole yleis-saranoita, kuten esim. sokkanaulasaranat ja suomalaiset saranat, vaan norjalainen sarana tms., kuuluu oikeaoveen *oikeasaranat* ja vasenoveen *vasensaranat*. Mikäli lukko ei ole käännettävissä ja muutettavissa (yleislukko), kuuluu oikeaoveen *oikealukko* ja vasenoveen *vasenlukko*. Erinäisiin muihin heloihin nähden on myös voimassa mitä yllä on sanottu saranoista ja lukoista. [Kuvissa: *oikea-*, *vasenvedin*, *oikea-*, *vasenpariovi* 'pariovi, jonka vedin on oikealla, vasemmalla'.]

2. Ikkunoihin nähden ovat samat säännöt voimassa kuin oviinkin. [Kuvissa: *oikeapuite*, *vasenpuite*.]

3. Jos porrasta ylösnoustaessa se kääntyy oikealle tai sen vapaa reuna on oikealla niin porras on *oikeaporras*, jos se kääntyy vasemmalle tai sen vapaa reuna on vasemmalla, porras on *vasenporras*.

Mielestäni kursivoidut sanat ovat kielellisesti hylättäviä. Ne on muodostettu suoraan ruotsalaisten mallien mukaan. Ruotsissahan on tekniikan termien ulkopuolellakin vastaavia yhdyntäisiä: *högerhopp* 'hyppy oikealla

jalalla', *högerkast* 'heitto oikealla kädellä', *högerkurva* 'kaarre oikeaan', *högertrafik* 'oikeanpuoleinen liikenne', *högerparti*, *-regering*, *-tidning* 'oikeistopuolue, -hallitus, -lehti'. Ainoallakaan näistä ei ole suomessa *oikea*-alkuista vastinetta (oikeahyppy, -heitto jne.). Tekniikan sanastossakaan ei ole tämän tyyppin yhdyssanoja, yhtä lukuun ottamatta: *Linksgewinde* on käännetty *vasenkätinen kierre*, *vasenkierre* (sen sijaan *Rechtsgewinde* on vain *oikeakätinen kierre*). Jotta *oikeaheitto* 'heitto oikealla kädellä' olisi moitteeton, *oikea* pitäisi käsittää substantiiviksi (vrt. jalkatyö, pääpeli) kuten *oikeisto*, mutta vaikka *oikea* esim. adverbissa *oikealla* merkitsee 'oikeaa kättä', ei *oikeaheitto*-sanaa ole helppo käsittää 'oikeakäsiheitoksi', vaan *oikea* säilyy adjektiivina.

Ehdotan suositeltavaksi, että kohdissa 1 ja 2 mainitut termit *oikea-*, *vasenovi* jne. korvattaisiin vanhastaan käytössä olevilla termeillä *oikea-*, *vasenkätinen ovi*, *pariovi*, *sarana*, *lukko*, *vedin* ja että *oikea-*, *vasenporta*an tilalle suositeltaisiin termiä *oikea-*, *vasenkierteinen porras*.»

Kielilautakunta yhtyi tähän suositukseen.